

Marina Porras

L'ENVEJA

COL·LECCIÓ ASSAIG
SÈRIE PECATS CAPITALS

Oriol QUINTANA, *La mandra.*

Marina PORRAS, *L'enveja.*

Oriol PONSATÍ-MURLÀ, *Lavarícia.*

Adrià PUJOL CRUELLS, *La gola.*

Anna PUNSODA, *La luxúria.*

Jordi GRAUPERA, *La supèrbia.*

Raül GARRIGASAIT, *La ira.*

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 56
Sèrie PECATS CAPITALS

Primera edició OCTUBRE DEL 2019

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció gràfica ELISENDA SEVILLA I ALTÉS

Imatge de la coberta Caplletra procedent de
Giulio Roscio, *Icones operum
misericordiæ*, Bartholomæi Grassii,
Roma, 1586

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, S. A.

© 2019 MARINA PORRAS MARTÍ
pel text

© 2019 FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U.
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 24.051-2019
ISBN 978-84-17796-11-2

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb el suport del Departament de Cultura

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

I	Les fúries de l'infern	7
II	¿Qui és la més bonica del regne?	11
III	Una mala mirada	17
IV	Un vici adolescent	21
V	¿Per què ella?	25
VI	Un cor sec	31
VII	El monstre dels ulls verds	35
VIII	Un joc de miralls	41
IX	El corc de l'ànima	47
X	Eladi llegia Proust	51
XI	Cap avall no hi ha sostre	55

xii	Viure sense enveja	59
xiii	La moral de l'esclau	63
xiv	Un país de rates	69
xv	Mirall trencat	73

I

LES FÚRIES DE L'INFERN

DURANT MOLT TEMPS la meua única relació amb els pecats capitals va ser dins d'un teatre. Quan era petita m'agradava molt anar a veure representar els Pastorets per Nadal. M'hi devia portar per primera vegada la meua besàvia, i tot el muntatge em semblava una cosa estranyíssima i fora del món. Els anava a veure en un casal popular on encara els fan i era com viatjar amb una màquina del temps. El teatre era vell i fosc, les butaques cruixien i eren incòmodes i a l'entrada de la platea hi havia un mosaic amb un Sant Jordi matant el drac que em feia molta angúnia. Com que no vaig estudiar res sobre religió catòlica fins molts anys més tard, la meua idea del cristianisme es basava en una obra sobre uns pastors que vencien el dimoni. Sembla una banalitat, però aquesta obra em va donar la meua primera idea d'un univers on

el bé i el mal conviuen i lluiten. Cada any insistia per anar-hi i em costava trobar algú que volgués aguantar amb mi les tres hores que dura l'obra feta per actors aficionats. Em feia molta gràcia que tot estigués representat en vers, tanta que em vaig comprar el llibret de Folch i Torres i encara me'n sé alguns fragments de memòria.

Una de les meves escenes preferides era quan sortien les fúries de l'infern, els set pecats capitals representats per set noies vestides amb malles vermelles, molt maquillades i amb unes diademes d'on sortien banyes de dimoni. Satanàs vol corrompre l'ànima d'un pastoret i per això necessita els pecats capitals, perquè «gota a gota se li filtri a dins del cor l'esperit del mal i es torni més dolent que un escurçó». L'escena passa en un bosc i el dimoni no veu que rere els arbres hi ha amagat l'arcàngel sant Miquel, que protegeix els pastors de tot aquest mal. Satanàs crida les fúries i les set noies surten a l'escenari, envoltant els pobres pastors morts de por. Cada una d'elles explica quin pecat és i de quina manera pot temptar els homes. Jo m'ho mirava amb molta intriga perquè no tenia gaire idea de què volia dir la temptació. Amb els anys, aquelles noies em semblaven cada vegada

més ridícules, però també més interessants, perquè començava a entendre què volia dir ser temptat pel mal. De totes elles, l'enveja era el pecat que m'agradava més perquè em semblava el més perillós. Els altres eren més obvis: la luxúria t'empeny a posseir; la supèrbia, a mostrar-te superior; l'avarícia, a aconseguir diners; la peresa, a no fer res; la ira, a atacar; la gola, a menjar. L'enveja t'empeny a desitjar sense aconseguir. És un pecat buit que no s'acaba mai. També és el pecat més secret i, per tant, el més temible. No hi ha gairebé cap senyal que et delati quan l'enveja t'ha temptat.

Uns anys més tard vaig llegir un fragment d'un text autobiogràfic de Mercè Rodoreda que em va tornar al cap la imatge d'aquella enveja sobre l'escenari, vestida amb banyetes de dimoni. Escriu Rodoreda:

El vespre que els meus pares van anar per primera vegada a aprendre a declamar teatre, cosa que no m'agradava gens que fessin, la meua mare es va empolainar com mai i es va posar el vestit nou. Recordo que, mentre es cordava el cinturó davant del mirall gros de l'entrada, rabiosa de gelosia li vaig arrencar el cinturó d'una estrebada i vaig començar a clavar-li cops de peus als turmells.

Aquest esclat de ràbia d'una nena contra la seva mare em va fer entendre que l'enveja és el pecat més terrible perquè sempre ve d'un sentiment molt fondo, molt difícil d'explicar als altres però encara més difícil d'explicar-se a un mateix. També em va servir per comprendre per què Rodoreda, amb el seu estil cruel, de coses que es fan i se senten però no es diuen, és una de les millors escriptores per explicar-lo.

II

¿QUI ÉS LA MÉS BONICA
DEL REGNE?

EL RECORD DE Rodoreda esclatant amb ràbia contra la seva mare segurament va inspirar una escena de *Mirall trencat* entre Sofia Valldaura i la seva mare, Teresa. Sofia és una nena que no havia estimat mai gaire la seva mare:

quan la veia amb xals brodats de pedretes i amb les mitges d'espiga tenia ganes que se n'anés de casa i no tornés mai més. Un dia que la renyà i li donà una estrebada per fer-la sortir d'un parterre vora dels castanyers, pensà que l'hauria de matar.

Teresa Valldaura és una dona enlluernadora i espantosa. Agradada i sedueix tots els homes que té al voltant i té una innocència i una bondat que encara la fan més atractiva i la redimeixen del fatalisme.

Sofia ha crescut a l'ombra d'aquesta mare que no podrà superar i que no li ha fet mai gaire cas. Ha trobat a faltar en ella un instint maternal més fort, que la vertebrés i la fes sentir acollida i estimada. «Una nit que la seva mare havia pujat a fer-li un petó abans de sortir —llegim a *Mirall trencat*— Sofia li havia arrencat el collaret d'una estrebada i li havia espatllat la tanca.»

Aquest petó de bona nit recorda l'escena que obre *A la recerca del temps perdut*, de Marcel Proust, quan el narrador explica com pateix si la seva mare no ve a fer-li un petó al llit. Marcel té una relació molt estreta amb la seva mare. Ella li serveix de centre de gravetat, de mesura de totes les coses. La mare de Marcel, que també és bonica i seductora, posarà sempre el seu fill per davant de qualsevol de les seves preocupacions. Inlluït i aclapat per aquesta bondat maternal, totes les dones que estimarà Marcel passaran pel filtre de la comparació de l'amor, infinit i incondicional, que li donava la seva mare. Marcel és un nen que ha crescut entre cotó fluix, custodiat i mimat per les dones de casa seva. L'amor que l'uneix amb la mare li farà veure la vida tenyida de la bondat i la innocència que el van acompanyar de petit.

Els personatges femenins de Rodoreda, i l'escriptora mateixa, no tenen relacions fàcils amb les seves mares. Rodoreda explica que, quan era petita, ella també volia ser com la seva mare, «agradar a tothom i que tothom em fes compliments». Rodoreda va passar la infantesa en una torre a Sant Gervasi que tenia un jardí ple de plantes i flors. El seu avi va fer posar al mig del jardí un monument amb un bust de Jacint Verdaguer al capdamunt. Era un monument fet de pedra i fusta, envoltat de plantes, com una mena de gruta de fades rústica. La família s'hi feia moltes fotografies, el monument els servia de decorat. N'hi ha una on surt la mare de Rodoreda molt jove, estirada al mig de l'escultura, vestida de nimfa. Va amb un vestit blanc vaporós, els cabells negres deixats anar, i porta una tira de flors a la cintura i un pom de flors al pit. Està envoltada d'amigues rialleres, també disfressades de nimfa, però ella té una mirada molt seriosa i provocadora, descarada. Mercè Rodoreda també surt a la foto. Deu tenir uns tres anys i està dreta al costat d'ella, amb un petit vestit blanc. No se li veu la cara perquè es devia moure i tota ella ha quedat borrosa i insignificant a la fotografia.

L'àlbum familiar de Rodoreda està ple de retrats dels seus pares disfressats i fent teatre, adaptant casa seva com si fos un escenari. Rodoreda surt a totes les fotos amb uns ulls grans i brillants de nena innocent, menys a la que es va fer per la primera comunió. Hi apareix amb un vestit lleig i carregós, porta un collaret amb una creu, té les mans juntes i mira cap amunt, fent com si resés. Ella explica que el dia que es va anar a fer l'estampa, el fotògraf va dir a la seva mare que no podien posar un fons negre a l'estudi perquè el fons negre era per a nenes que tenien les faccions més boniques que la seva filla.

La relació d'enveja entre mares i filles és una de les més antigues. Coneixem el mite a l'inrevés: hi ha mares que envegen les seves filles perquè creuen que els han robat la joventut. Veuen en elles el fantasma de la seva bellesa, el declivi del propi cos. Molts contes de fades en parlen, i d'aquí ve la figura de la madrastra, una mare que sent enveja de la seva filla, que és més jove i més bonica del que ella podrà tornar a ser. La malvada madrastra de la Blancaneus és, en realitat, una bruixa trista perquè hi ha una altra noia que és millor que ella. No és casualitat que la seva revenja comenci

quan li pregunta al mirall qui és la més bonica del regne i aquest li contesta que no és ella sinó la Blancaneus. La madrastra no està contenta amb la imatge que el mirall li retorna. La literatura de Rodoreda també està plena de senyores que ho fan tot per agradar i per agradar-se. Són dones que volen mirar-se al mirall i estar satisfetes amb el seu reflex. L'enveja neix quan et mires al mirall i no t'agrada el que hi veus. Tot, en aquest pecat, comença als ulls.